

Historie ČSSD na okrese Břeclav (do roku 1920)

Břeclavský okres vznikl v roce 1960. Jeho území se přibližně krylo s územím, na kterém se v minulosti rozkládaly soudní okresy Břeclav, Hustopeče, Klobouky, Židlochovice, Mikulov a Pohořelice. Břeclavský region byl vždy převážně zemědělského charakteru. V roce 1921 v 55% lidí v zemědělství, 22% v průmyslu a živnostech, 7% v dopravě, 4% v obchodě a v peněžnictví, 3% ve státních a veřejných službách.

V národnostním obraze břeclavského regionu podle sčítání v roce 1921 hrály významnější úlohu čtyři národnostní skupiny: česká 64,8%, německá 33,6%, židovská 0,9% a chorvatská 0,6%. Německé obyvatelstvo žilo především na Mikulovsku a Pohořelicku, kde tvořilo většinu ve všech obcích, až na Pohořelice.

Co se týká orientace obyvatelstva břeclavského regionu. Německá buržoazie a maloburžoazie byla orientována nacionálně a klerikálně a část se přihlásila k německým agrárikům. Česká městská buržoazie se hlásila k straně národně demokratické, v menší míře k lidovcům. Česká buržoazie a maloburžoazie zemědělská byla orientována agrárnicky a lidovecky. Český zemědělský proletariát byl rovněž pod vlivem sedláků a kněží, orientovaných převážně lidovecky. Zemědělský proletariát český i německý až do první světové války, nebyl v břeclavském regionu organizován ani odborově. Před první světovou válkou bylo v břeclavském regionu takřka nemyslitelné, aby byl vesnický člověk organizován v sociálně demokratické straně. Ve vesnicích našeho regionu ostatně žádné organizace české ani německé sociální demokracie nebyly. Větší část městského českého proletariátu se přiklonila politicky k sociální demokracii až krátce před první světovou válkou a v popřevratových letech 1918 - 1920. Městský německý proletariát byl velmi slabý a jen v Mikulově a v Břeclavi byli orientováni sociálně demokraticky.

V sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století do moravských oblastí počínali pronikat socialistické myšlenky a docházelo k zakládání dělnických organizací, ale na břeclavsku byl stále klid a o nějakém sociálně demokratickém hnutí nejsou informace. Pořadatelem bouřlivých oslav 1. máje 1890 v Břeclavi byli dělníci z rafinérie cukru. Těchto oslav se zúčastnili dělníci ze všech závodů v Břeclavi a Poštorné. 1. máj 1890 se slavil i v dalších obcích břeclavska.

První vystoupení dělnictva v břeclavském okrese, hlásících se jednoznačně k sociální demokracii můžeme datovat teprve k roku 1893. Bylo to v době, kdy v celorakouském měřítku došlo k prvnímu vyvrcholení boje za rovné, všeobecné a přímé volební právo. Sociální demokracie zakotvila v tomto roce téměř současně mezi částí českého a německého dělnictva. Středisky, odkud se šířily sociálně demokratické myšlenky do našeho regionu, byly Brno a Vídeň. První konkrétní doklady této agitace známe z doby před 1. májem 1893. Ve dnech 13. a 17.4 bylo v Kloboukách a Vranovicích nalezeno několik exemplářů letáků „1.máj! všem, jež dnešními poměry trpí“. Začala se vytvářet dvě hlavní centra sociální demokracie: v Břeclavi pro dělnictvo moravské (české) a v Mikulově pro dělnictvo německé národnosti. Ve srovnání s některými oblastmi Moravy bylo dělnické hnutí v břeclavském regionu nadále slabé, přesto však na některé skupiny dělnictva měla sociální demokracie silný vliv.

Postupem času k Břeclavi, Mikulovu a Hustopečím přibýly ještě sociálně demokratické organizace v Moravské Nové Vsi, Morkůvkách, Tvrdonicích. Týnci, Brumovicích, Hruškách, Kloboukách, Kosticích a v Lanžhotě a německé sociálně demokratické organizace v Zaječí, Popicích, Pohořelicích a Březi.

V roce 1905 začaly vyrůstat ojediněle i v břeclavském regionu organizace svazu dělnických tělocvičných jednot. Mnohde byly tyto jednoty prvními posly a průkopníky sociálně demokratických myšlenek.

V roce 1907 byla vytvořena župa Československé sociálně demokratické strany se sídlem v Hodoníně. K této župě patřil i soudní okres Břeclav. Výkonný výbor župy vydával i vlastní časopis s názvem Slovácko.

V této době bylo Hustopečsko, Kloboucko, Židlochovicko, Mikulovsko a Pohořelicko značně pod vlivem klerikalismu a nacionalismu. Prokazují to i výsledky voleb do říšské rady v roce 1911. V české sekci byla v soudních okresech Hustopeče, Klobouky, Židlochovice, Mikulov, Břeclav a Pohořelice sociální demokracie sice druhou stranou, stála však daleko za katolicko národní stranou, která získala 9651 hlasů, zatímco sociální demokracie jen 3916. Znamenalo to, že pro českou sociální demokracii hlasovalo 24% voličů. Nejsilnější pozice měla česká sociální demokracie v soudním okrese Břeclav, kde obdržela necelých 37% hlasů všech odevzdaných hlasů, v sousedním soudním okrese Židlochovice obdržela necelých 23% všech odevzdaných hlasů, v soudním okrese Klobouky 21%, v soudním okrese Hustopeče jen 9% odevzdaných českých hlasů. Podstatně slabší bylo postavení německé sociální demokracie, která stála v uvedených okresech co do počtu získaných hlasů až na čtvrtém místě.

Začátek války v roce 1914 znamenal konec veřejné politické činnosti.

V roce 1918 obnovilo činnost několik sociálně demokratických organizací, které vznikly už před 1. světovou válkou. Byly to organizace v Břeclavi, ve Staré Břeclavi, v Poštorné, v Moravské Nové Vsi, v Lanžhotě, v Kloboukách, v Tvrdonicích a německé organizace v Břeclavi, v Mikulově a v Pohořelicích (s většinou českých členů). Většinu členstva tvořili v popřevratové době noví členové. Na Břeclavském soudním okrese byly založeny sociálně demokratické organizace ve všech obcích, až na Moravský Žižkov, což je skutečnost, která byla před válkou v tomto kraji takřka nepředstavitelná. Začaly také vznikat na jednotlivých dvorech velkostatků odborové organizace zemědělského dělnictva.

Prvním velkým shromážděním sociální demokracie po vzniku Československé republiky byla v naší oblasti VI. krajská konference, která se sešla ve dnech 15. a 16. 6. 1919 v Hodoníně za účasti 100 delegátů z celého kraje.

Oslavy 1. máje 1919 se konaly ve většině míst břeclavského regionu vůbec poprvé. Téměř 12 000 lidí se shromáždilo na manifestaci v Břeclavi, kterou zde uspořádali sociální demokraté společně s českými socialisty, zatímco němečtí sociální demokraté slavili 1. máj na Pohansku. přišla i chudina z klerikálních Velkých Bílovic.

15. 6. 1919 ve volbách do obecních zastupitelstev dosáhla sociální demokracie skvělého úspěchu, když získala 36,4% hlasů. V samotné Břeclavi (zde se volilo 9. 11. 1919) získala 36% hlasů a po více jak padesáti letech byl zvolen opět český (moravský) starosta-sociální demokrat Josef Novák. Pevně se sociální demokracie zachytila i v převážně klerikálních a agrárních obcích na Hustopečsku (13,3%), Kloboucku (12,2%), a Židlochovicu (10,2%). 18. a 25. dubna proběhly volby do národního shromáždění, které ukázaly silnou pozici sociální demokracie. Sociálně demokratickou kandidátku vedl v hodonínském volebním kraji Tomáš Koutný, na třetím místě kandidoval železničář Josef Tichý z Poštorné. V soudním okrese Břeclav získala sociální demokracie 44,1%, Hustopečích 14,3%, v Kloboukách 10,3%, v Židlochovicích 13,8%, v Mikulově 40,4%, v Pohořelicích 61,6% a v samotné Břeclavi-městě 52,6%. Z výsledků je vidět, že jen na Kloboucku došlo ve srovnání s volbami v roce 1919 k poklesu počtu českých sociálně demokratických hlasů.

1. máj 1920 měl již výrazně internacionální ráz. V Břeclavi šli v mohutném průvodu společně čeští a němečtí sociální demokraté.

10. prosince 1920 bylo rozhodnuto v Dělnickém domě v Břeclavi vyhlásit na 11. prosince jednodenní protestní stávkou proti zabrání Lidového domu v Praze. Asi 12 členný stávkový výbor permanentně zasedal v Dělnickém domě, který se stal opět sídlem ČSSD.

František Strnad